

PLAN SAVENDONK: GROSLIJST INPUT VAN BETROKKENEN

d.d. 16 maart 2021

Inleiding

ARK Natuurontwikkeling wil van Savendonk een prachtige natuurparel maken. We hebben daarbij een duidelijke visie, maar willen ook de wensen van omwonenden en betrokkenen waar mogelijk meenemen in de ontwikkelingsplannen. We hebben daarvoor deze lijst met input van betrokkenen samengesteld. Op deze lijst staan de wensen van omwonenden en betrokkenen die naar voren gekomen zijn na gesprekken en schriftelijke reacties. In deze inputlijst zijn de wensen van zowel voorstanders van de natuurontwikkeling in Savendonk meegenomen, als ook de wensen van betrokkenen die kritisch staan tegenover de plannen. Door middel van deze inputlijst willen we niet alleen de wensen in kaart brengen, maar ook de transparantie van onze werkwijze verbeteren. De wensen zijn zo specifiek (SMART) mogelijk geformuleerd. Waar mogelijk vanuit het overleg met de betreffende betrokkenen van de eis. Vergelijkbare, identieke wensen zijn gebundeld.

ARK is voor de uitvoering van de ontwikkelingsplannen gebonden aan een specifieke uitvoeringsperiode. Deze projectperiode loopt van eind 2020 tot begin 2023. Met vergunningsvrije werken (zoals de aanplant van bomen en verplaatsen van veeroosters) wordt als eerste gestart en de te vergunnen werken worden in het laatste gedeelte van deze periode uitgevoerd. Tijdens de gehele uitvoeringsperiode zal ARK met deze inputlijst werken en wordt bekeken of wensen kunnen worden gehonoreerd.

In de lijst wordt in de rechterkolom aangegeven of de wens wel of niet gehonoreerd zal of kan worden bij de verdere uitvoering van het project.

- Wensen die niet strijdig zijn met de doelstellingen van het project en (budgettair) inpasbaar zijn binnen het project, worden in principe gehonoreerd. Aan deze wensen zal door ARK worden voldaan. Het worden 'contracteisen' aan de uitvoering.
- Als de gesprekspartner een wens heeft, die weliswaar in lijn is met het project, maar niet passend is binnen het budget, vergunningen, tijdspad of dan blijft dit een 'wens'. Maar als de gelegenheid zich voordoet een wens toch te realiseren, dan zullen we dat proberen mee te nemen in de uitvoering. Dat zou bijvoorbeeld kunnen als de gesprekspartner bereid is om budget bij te dragen aan het project om zijn wens te realiseren of als er andere financieringsmogelijkheden zijn. ARK zal zich inzetten om kansen te zoeken om deze wensen alsnog te realiseren.

- Op het moment dat er sprake is van conflicterende eisen (bijvoorbeeld strijdig met de GOB-beschikking of watervergunning), wordt dit expliciet vastgesteld. Een besluit dat een wens niet gehonoreerd zal worden zal door ARK worden aangegeven in deze inputlijst.
- De inputlijst is te vinden op de website van ARK (www.ark.eu/savendonk) en zal daar steeds worden geactualiseerd. Op deze pagina zal ook de voortgang van het project te lezen zijn. Op deze manier willen we maximale transparantie bewerkstelligen over de stand van zaken van de natuurontwikkeling in Savendonk.
- Deze inputlijst koppelen wij ook terug naar onze partners en bevoegde gezagen zodat de lijst breed bekend is.
- De input is geanonimiseerd om privacy van betrokkenen te waarborgen.

INPUT	NADERE UITLEG	INFORMATIE VANUIT ARK
EIGENDOM		
Interesse om een gedeelte van het ARK-eigendom over te nemen	ARK-eigendom is direct aangrenzend aan zijn/haar particulier eigendom	Dit wordt door ARK gezien op het eind van de projectperiode (2023-2027)
Als stichting interesse om al het eigendom van ARK over te nemen	ARK-eigendom betreft op termijn minstens 100 ha.	Dit wordt door ARK gezien op het eind van de project periode (2023-2027) in relatie tot het kunnen overnemen van de ARK-doelen.
Wil een gedeelte van hun eigendom inzetten om te ruilen met de eigendommen van ARK	ARK-eigendom is direct aangrenzend aan zijn/haar particulier eigendom	Dit wordt door ARK gezien op het eind van de projectperiode (2023-2027) in relatie tot de extra biodiversiteitsdoelen die dan gerealiseerd worden.
BEHEER		
Interesse om een gedeelte met eigen runderen te beheren	ARK-eigendom is direct aangrenzend aan zijn/haar particulier eigendom	Dit wordt door ARK gezien op het eind van de projectperiode, vooralsnog kiest ARK voor Schotse Hooglanders
Als stichting interesse om al het eigendom en het beheer van ARK over te nemen	ARK-eigendom betreft op termijn minstens 100 ha.	Dit wordt door ARK gezien op het eind van de periode in relatie tot het maximaal kunnen overnemen van de ARK-doelen
Wil een slagboom aan het begin van de Hoogstraat	Ter voorkoming van puinstorten	Zal besproken worden in het 5 ^e Geeldersberaad waar ook de gemeente Boxtel zitting in heeft.
Alternatief voor Schotse	Kies voor beheervorm die aantoonbaar voldoende waarborg	Het zodanig beheren dat zoveel mogelijk

hooglanders / Kies niet voor begrazing met niet inheemse runderrassen	biedt voor de duurzame instandhouding van de soortendiversiteit in de Geelders.	biodiversiteit gerealiseerd wordt, is het hoofddoel van ARK. Zelfredzame runderen in familieverband verdienen daarbij de voorkeur en Schotse hooglanders voldoen daaraan.
	Neem maatregelen om incidenten tussen bezoekers en grote grazers te voorkomen.	ARK gaat in samenwerking met de andere beheerders (o.a. Stichting Taurus) van de Geelders voorlichting geven d.m.v. excursies. Op 24 september 2020 heeft de eerste excursie plaatsgevonden. In 2021 worden ook excursies gegeven. Ook worden via borden e.d. informatie gegeven.
Voorkomen dat het bos te ver dichtgroeit naar huizen van huidige bewoners toe.	Bewoners willen rondom hun huizen graag openheid behouden	Gemiddeld wordt van elk perceel circa een derde deel beplant met bomen die zullen uitgroeien tot bos. Voor de rest (2/3) wordt bij de start uitgegaan van natuurlijke verjonging. Deze natuurlijke verjonging wordt door ARK gestimuleerd. In de praktijk zal het zo zijn dat daarvan ongeveer de helft uitgroeit tot bos. Er zal dus maar een deel van de geplante en de bomen die groeien door natuurlijke verjonging volgroeien. Dit betekent in de praktijk dat de percelen veel open plekken (ca 1/3) zullen houden. Een open boslandschap dus. Bovendien wordt op de bosranden van de bestaande bossen aangesloten met de beplanting en niet op de bewoning.
Stel dat er wildschade ontstaat in onze tuinen. Is daar een vergoeding voor en hoe krijgen we informatie daarover?		Over wildschade gaat ARK niet, maar we zullen bewoners op verzoek daarover informatie verstrekken. Voor boeren en tuinders bestaat er een mogelijkheid om hun schade te verhalen op de overheid. Hiervoor is het faunafonds in het leven geroepen. Om in aanmerking te komen voor schadevergoeding moet de schade op tijd

		bepaald worden. De wildschadecommissie zal in het algemeen de schade bepalen.
Agrariërs inschakelen ná de inrichting		Dit wordt door ARK gezien op het eind van de project periode (2023-2027) in relatie tot het kunnen overnemen van de ARK-doelen
Agrariërs inschakelen vóór de inrichting		Dit gebeurt op dit moment al, een 23-tal agrariërs gebruiken ARK-gronden (tijdelijk) in Het Groene Woud. Met de ZLTO en Brabants Landschap wordt (in het kader van ook het project Brabants Bodem) overleg gevoerd om dit op een structurele manier te regelen, waarbij met name ingezet wordt op agrariërs met een opvolger die een vorm echt duurzame landbouw gaan uitvoeren.
Voorkomen inwaaien van zaden of bosopslag op het erf		Dit is in de praktijk zeer moeilijk te voorkomen
Informatiedag/moment v.w.b. de uitleg van het beheer door grazers		Op 24 september 2020 is er een eerste excursie georganiseerd waarbij uitleg werd gegeven over de begrazing en de inzet van Schotse Hooglanders. In 2021 worden ook excursies gegeven.
Wil helpen als vrijwilliger voor het beheer door Schotse Hooglanders		Is in contact gebracht met Stichting Taurus die de Schotse Hooglanders beheren. Er zijn nu twee Savendonkers die als vrijwilliger actief zijn in het Taurus-kuddebeheer van de Schotse Hooglanders.
Borg de continuïteit van het beheer	Borg eindbeheer door overdracht aan eindbeheerder die inrichtingsplan en beheerkeuzes onderschrijft	Dit wordt door ARK geregeld via o.m. de notariële transportakte op het eind van de projectperiode
	Borg voldoende financieel draagkracht voor eindbeheer (voorkomen verloedering)	Dit is een belangrijk aandachtspunt voor ARK
INRICHTING		
Voorkomen van groei van bramen en brandnetels		De leembos-inrichtingsmaatregelen zijn er op gericht (snelle kroonsluiting) om dit zoveel

		mogelijk te voorkomen.
Verdroging- en verdrogingseffecten maximaal verminderen in De Geelders		Een hydrologisch onderzoek om uit te vinden hoe dit het beste kan worden gerealiseerd wordt op dit moment uitgevoerd en zal in april 2021 opgeleverd worden. Dit onderzoek is de basis voor het uitvoeringsplan.
Wil een specifieke cultuurhistorische waardevolle sloot behouden		Wordt in het uitvoeringsplan opgenomen.
Doorkijkjes aanleggen		ARK wil juist graag open plekken in het bos, omdat die goed zijn voor de soortenrijkdom. De leembos-inrichtingsmaatregelen zijn er daarom ook op gericht om open plekken te creëren in het bos.
Naast bos ook open plekken creëren		
Aanleg wandelpad in de onderhoudsstrook van Waterschap De Dommel.	Aan de oostzijde van de Savendonksestraat, tussen Halfgalg en kruising Hoogstraat. Tbv de veiligheid	Zal besproken worden in het 5e Geeldersberaad waar ook Waterschap De Dommel zitting in heeft. Het onderhoud zou verzorgd kunnen worden door Stichting Savendonk.
Behouden van de nog aanwezige rabatten		Op de aangekochte percelen zijn geen rabatten aanwezig, alleen in de aangrenzende bossen.
Behouden van de dreefstructuren in De Groote Kamp		Deze dreefstructuren gaan onderdeel uitmaken van het inrichtingsplan.
Handhaven kartuizervlechtheg in 't Coot		Blijft volledig gehandhaafd. Een gedeelte van de eerder geplante kartuizervlechtheg (op SBB-gronden) wordt in 2021 gelegd tijdens de Geeldersdag.
Versterken zichtbaarheid voorpootrecht		Dit gebeurt op elke locatie via de aanplant van fladderiepen, linden, lijsterbessen en populieren
Minder/niet afgraven c.q. maaiveldverlaging van het perceel aan de Donkerstraat		Het streven van ARK is om hier afgraven sterk te beperken
Wil toegangspoortje vanuit eigendom naar de ARK-percelen		Dit kan op een aantal plaatsen in overleg met ARK en op eigen kosten
Openbare toegankelijkheid: wel		Wordt rekening mee gehouden wanneer we

aandacht voor de privacy bij het plaatsen van de klappoortjes		daadwerkelijk op de plek inrichten. We zorgen er voor dat looproutes niet gericht zijn op particuliere erven.
Toegankelijkheid en informatieverstrekking		Er wordt een bank geplaatst op perceel P 625 (vml. L. Peijnenburg) aan de Savendonksestraat. Deze bank wordt gemaakt door SPPILL-vrijwilligers.
		Er komt een informatiebord op de 3-kruising 't Coot – Hoogstraat – Savendonksestraat, hiervoor is inmiddels een omgevingsvergunning verleend.
Realiseren referentie Marggraff-bos van De Geelders		Dat bos is ook de referentie voor ARK, het is het bos dat nu al aan veel wensen/eisen van ARK voldoet vanwege de complete bosstructuur en de grote hoeveelheid dood hout (wat weer een impuls is voor de biodiversiteit).
Wil meedenken over het direct aangrenzend stuk aan hun achtertuin en wil zelf daarvoor specifieke bomen planten	Oostelijk van hun eigendom	Wordt op prijs gesteld en wordt via overleg geregeld.
Goed vee-kerend raster plaatsen		Het raster wordt geplaatst door een professioneel bedrijf (Vaessen) waar ARK (sinds 2010) veel en goede ervaring mee heeft.
Meer water laten vasthouden in De Geelders		Het hydrologisch onderzoek om dit te realiseren wordt op dit moment uitgevoerd en wordt in april 2021 opgeleverd. De Savendonk-watermaatregelen worden ook via een openbare vergunningsprocedure (gemeente én Waterschap) gepubliceerd.
Belangrijk dat er ruimte en rust ontstaat tussen de natuurgronden en hun erf. Koop is voor hen niet het grootste belang, rust is dat wel.		Wordt rekening mee gehouden
Geen (stalen) vee-roosters in de	Vanwege geluidsoverlast (verkeer)	ARK heeft vooralsnog geen plannen voor vee-

Savendonksestraat		roosters in de Savendonksestraat
Graag plantenlijst van planten die een biodiversiteitsbijdrage hebben.		Deze plantenlijst wordt op aanvraag verzonden
Waarborg de karakteristieke structuur van de Schutstraat.	Behoud de Schutstraat als vrije toegang tot het mooie bosgebied van De Geelders.	De karakteristieke structuur en de toegangsmogelijkheid (voor langzaam verkeer) van de Schutstraat blijft volledig behouden. De middeleeuwse voorpootstrook (gedeeltelijk eigendom SBB en gedeeltelijk van ARK) wordt versterkt door aanplant van opgaande bomen.
	Stel de Schutstraat niet open voor grote grazers.	De Schutstraat wordt zeer beperkt opengesteld voor runderen, namelijk tussen de veeroosters.
	Plaats geen vee-roosters in de Schutstraat.	Vee-roosters zijn nodig zodat de grazers de Schutstraat kunnen passeren van De Buitenkamp / Voortse Batencamp naar De Groote Kamp. Er komen waarschijnlijk geen nieuwe/extra veeroosters, de huidige veeroosters in de Schutstraat zijn verplaatst. De veeroosters zijn eigendom van de eigenaar van de Schutstraat, ARK. Vanwege de natte situatie in De Geelders/ Schutstraat heeft dit herplaatsen plaatsgevonden op 5 november 2020 met toestemming van de gemeente (dd 16 april, destijds eigenaar) en volledig volgens het ontwerp van Staatsbosbeheer (Jan Janse).
Is agro-forestry een idee?		Dit past noch bij het gebied noch bij de ARK-Landschapsvisie van De Geelders. Het levert ook niet voldoende én de gewenste streekeigen biodiversiteit.
Helder maken op welke manier aangesloten wordt op visies van anderen (Erfgoedvisie, Bestemmingsplan Buitengebied, Erfgoedstrategie, SBB, Het Groene		Deze informatie is op de website van ARK (www.ark.eu/savendonk) te vinden, onderdeel ARK-Landschapsvisie van De Geelders.

Woud, WS De Dommel)		
Positieve aandacht besteden aan Marinus Goes van Naters, de “redder” van De Geelders		Er wordt door ARK gewerkt, in samenwerking met een aantal andere partijen, aan een “monument” voor Marinus Goes van Naters, dit zal gebeuren op de hoek van het perceel A 1336 (De Voorste Batencamp, vml. Van de Linden) en de Schutstraat. Dit wordt opgenomen in het uitvoeringsplan.
Wil geholpen worden bij de keuze van een eigen toponiemenpoort		Dit is gebeurd en de poort is geplaatst (Geelderseweg).
Wil dat uitzicht belemmerend riet gemaaid wordt in de sloot	Sloot is gemeente-eigendom	Zal besproken worden in het 5 ^e Geeldersberaad waar ook de gemeente Boxtel zitting in heeft.
Neem de erfgoedstrategie 2015 als leidende visie bij de nadere plandetaillering	Richt de brede NNB verbinding tussen Dommeldal en de Geelders in met kleinschalige, lage percelen grasland met knotwilgen en populieren als kavelgrens-beplanting.	In deze is de ARK-Landschapsvisie van De Geelders leidend. Hierin zitten belangrijke onderdelen om een leesbaar landschap te behouden. De via de Erfgoedstrategie aangebrachte elementen door NWG Liempde blijven volledig behouden. Ook de basis van de Erfgoedstrategie, namelijk de boskampen in De Geelders blijven behouden of worden versterkt. Goed om te vermelden hierbij is dat de belangrijkste projecten uit de Erfgoedstrategie zich bevinden op gronden van Staatsbosbeheer en de Marggraff Stichting. De erfgoedstrategie wil een leesbaar landschap behouden. ARK draagt daar zorg voor via het terugbrengen van de zeldzame middeleeuwse boskampen op bijvoorbeeld De Grootte Camp (vml. Timmermans) en De Voorste Batencamp (vml. Van de Linden).
	Positioneer beplanting op de historische perceelsgrenzen van rond 1900-1940. Raster deze uit in gebieden die begraasd worden.	Het streven van ARK is om zo weinig mogelijk rasters te hebben als ARK afscheid neemt van het gebied.

	Houd de drevenstructuur zichtbaar.	De drevenstructuur blijft behouden
	Behoud het verkavelingspatroon en bijbehorende landschapselementen.	Hier wordt rekening mee gehouden
Voorkom toename overlast door muggen	Realiseer geen verdrassing en poelen dicht bij de huizen.	Muggen horen al eeuwenlang bij vochtige leembossen. De waterhoudende rabatten in De Geelders zijn de kraamlekken van de muggen, daar kan en wil ARK weinig aan veranderen. Vanuit de te realiseren doelen van de Natte Natuurparel dient ARK ervoor te zorgen dat het water maximaal in De Geelders vastgehouden wordt. ARK heeft opdracht gegeven om een 0-situatie in beeld te brengen.
BIODIVERSITEIT		
Nieuwe plekken creëren voor zeldzaam oerkreeftje		Daar wordt voor gezorgd
Voor aanplant gebruik maken van zeldzame struiken en bomen (Steeliep Wilde mispel, Kleinbladige linde)		Daar wordt voor gezorgd. Vanaf november/december 2020 zijn de eerste autochtone bomen en struiken geplant (6,5 ha).
Stimuleren van de insectenpopulatie		Daar wordt voor gezorgd c.q. maximaal op ingezet door voor zoveel mogelijk variatie te zorgen (beplanting, vochtigheid etc.) en het inbrengen van dood hout (bomen en struiken).
SAMENWERKING		
Wensen hulp bij de inrichting van hun eigendom		Kan geregeld worden, op dit moment worden diverse particulieren in Het Groene Woud door ARK geholpen bij het creëren van meer biodiversiteit
Wens dat ARK helpt bij het verwerven van een stukje van de	Vanwege de veiligheid (voor hun eigendom)	ARK zal dat gaan proberen

eigendom van de buurman		
Vragen aan ARK om een GOB-taxatie uit te laten voeren		Is gebeurd
Wil ondersteund worden bij de ontwikkeling van nieuwe R&T-voorziening		Nog onduidelijk hoe ARK kan helpen, de plannen van initiatiefnemer zijn nog niet in detail bekend.
Willen graag advies v.w.b. een duurzame en natuurvriendelijke afrastering		Kan op aanvraag geleverd worden
Wens kadastrale inmeting van een specifieke plek		Is verzorgd
Wil ondersteund worden bij het omzetten van hun landbouwperceel naar een natuurperceel.		Is verzorgd
PROCES		
Neem tijd voor openbare meningsvorming over planuitwerking.		ARK voert gesprekken met omwonenden en betrokkenen, geeft excursies, houdt informatie-avonden en publiceert alle ontwikkelingen en documenten op www.ark.eu . Input van betrokkenen wordt verzameld en waar mogelijk ingepast in de plannen. ARK gaat alle input verwerken in het detailontwerp Savendonk / uitvoeringsplan Savendonk, dit inclusief de reactie op het alternatief plan van de Stichting Savendonk i.o. Wij verwachten die plannen eind november in concept gereed te hebben. Dit nieuwe concept inrichtingsplan zal met alle belanghebbenden (individueel of groepsgewijs) besproken worden. Op 3 november 2020 stond in het Geeldersberaad op de agenda op welke wijze de belangen van alle partijen in het gebied gehoord kunnen gaan worden en in welke vorm

		<p>de inspraak het beste vorm gegeven kan worden. Ook zijn inmiddels excursies gegeven om het e.e.a. te verduidelijken. Op 20 september 2020 is voor NWG Liempde een Geelders-Savendonkexcursie verzorgd. Ook is een excursie naar o.a. het Beekbergerwoud georganiseerd op 5 oktober. Op 10 oktober 2020 is een ARK-excursie gegeven over de laatste stand van zaken met betrekking tot het uitvoeringsplan Savendonk.</p> <p>Inmiddels zijn ook meerdere gesprekken gevoerd met betrokkenen en heeft een onderzoek door Anton van Aert plaatsgevonden. Dat onderzoek is in het 4^e Geeldersberaad (25 februari 2021) gepresenteerd.</p>
Betrek de “Stichting De Savendonk” in oprichting als gesprekspartner bij alle ontwikkelingen die het gebied betreffen.		<p>Met de Stichting Savendonk i.o. is gesproken en op 12 oktober 2020 is een uitgebreide reactie van ARK gegeven op het alternatief plan dat door Stichting Savendonk i.o. is gemaakt. (zie onderaan dit document, bijlage 1). ARK heeft voorgesteld om het concept-uitvoeringsplan Savendonk met de Stichting Savendonk i.o. in een bilateraal overleg te bespreken.</p> <p>Op 24 februari 2021 heeft een bilateraal gesprek plaatsgevonden met Stichting Savendonk.</p>
DIVERSEN		
Doordat het gebied aantrekkelijker zal worden voor recreanten en wandelaars, vrezen we voor parkeeroverlast in de straat	Hoe wordt het recreatieverkeer gereguleerd en komen er parkeerplaatsen?	<p>Er worden door ARK geen verkeer aantrekkende parkeerplaatsen aangelegd. ARK zal verwijzen naar de twee formele parkeerplaatsen van De Geelders aan de Schijndelsedijk en bij café 't Groene Woud. Sowieso zullen we fietsen en wandelen stimuleren, als de aangewezen manier</p>

		om het gebied te bezoeken.
Er wordt te vaak gevraagd of we eventueel onze grond willen verkopen. Dat mag wel een tandje minder		ARK is altijd op zoek naar gronden om het natuurnetwerk Brabant uit te breiden en de noodzakelijk gebieden met elkaar te verbinden. We willen dus graag. Maar we kopen of ruilen alleen gronden op vrijwillige basis. We zullen de rentmeesters die namens ARK grondaankopen doen, vragen of ze ervoor willen waken dat ze te vaak bij mensen aankloppen.
Er zitten ontzettend veel kraaien in ons gebied. Die geven overlast. Is daar wat aan te doen?		Grote groepen kraaien komen voornamelijk voor bij menselijke bewoning en bij agrarische gronden. In natuurgebieden zie je dit soort grote groepen zelden omdat er minder voedsel voor ze is. Hoe natuurlijker Savendonk de komende jaren zal worden, hoe minder kraaien er zullen zijn.
Vindt het erg van belang dat ARK een (tijdelijke) oplossing zoekt voor een grondgebruiker	Betreft een schapenhouder	Wordt voor gezorgd, hij kan vanaf 28 oktober 2020 terecht op een ARK-perceel in Spoordonk.
Heeft zorgen over de vraag of dat de bestemming "Agrarisch Bedrijf" in de toekomst gehinderd wordt	Het e.e.a. als gevolg van de uitvoering van Plan Savendonk	De betrokkenen zijn geïnformeerd dat er geen hindering plaatsvindt.
Meerdereren betrokkenen geven plekken aan waar afval wordt gedumpt en vragen om dit spoedig op te ruimen.	Betreft op de eigendommen van ARK	Wordt hard aan gewerkt.
Samen met Waterschap De Dommel zorgen dat de woonlocatie niet nog natter wordt		Het hydrologisch onderzoek om dit te voorkomen wordt op dit moment uitgevoerd en wordt in april 2021 opgeleverd.
Kunnen de sloten het wel aan als er meer water in het gebied wordt vastgehouden. Of kan dat wateroverlast geven?		Er komt niet méér water in het gebied. Het gaat erom dezelfde hoeveelheid water als in de huidige situatie, maar we willen dat water graag beter en langer vasthouden in het gebied. We voeren dus geen extra water aan. ARK ziet het

		samen met Waterschap de Dommel als heel belangrijke opdracht (en verplichting) dat bewoners geen wateroverlast krijgen. Dat gaat ook lukken. We gaan in De Geelders en Savendonk zelf het water beter vast te houden en juist aan de randen de sloten beter geschikt te maken zodat het water weg kan als en waar dat nodig is.
Handhaven onderzoekspilot van Louis Bolk instituut.	Ligt in De Groote Kamp	Blijft in 2021 gehandhaafd
Niet afbreken van de beste veestal van bedrijf Timmermans	Kan gebruikt worden voor het rundvee dat ingezet wordt voor het beheer	Deze stal zal worden gesloopt.
Zuinig zijn op de archeologische waarde van perceel Wedehage	o.a. oude munt gevonden	Hier wordt op gelet bij de inrichting
Zuinig op de reeënpopulatie		Reeën worden bedreigd door o.m. loslopende honden in de eigendommen van Staatsbosbeheer. Dit zal besproken worden in het 5 ^e Geeldersberaad waar ook Staatsbosbeheer zitting in heeft.

Bijlage 1.

Reactie ARK op “Mooi Savendonk, sterkere Geelders”

Algemeen

Hartelijk dank voor het toesturen van uw plan “Mooi Savendonk, sterkere Geelders”.

Het plan gaf ons een goed gevoel. Het ruim terugbrengen van de leembossen heeft ook in “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” een duidelijke

plaats gekregen. In de vele persoonlijke keukentafeloverleggen die wij gevoerd hebben met alle Savendonkers bleek dit al, de Savendonkers zijn trots op “hun” leembossen van De Geelders. Met name op die van de Marggraff-stichting. Ook het creëren van open plekken komt in “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” terug. Tijdens onze 2^e Savendonkexcursie in het Beekbergerwoud op 5 oktober heeft een groep Savendonkers kunnen zien hoe die open plekken gecreëerd kunnen worden. Verder vinden wij het positief dat de erfgoedstrategie als inspiratie voor “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” gebruikt is. Ook ARK wil een goed leesbaar/zichtbaar erfgoedlandschap behouden voor het nageslacht.

Wat betreft de zorgen over wateroverlast voor woonhuizen willen we aangeven dat ARK samen met Waterschap de Dommel aan de lat staat om geen wateroverlast voor de woonhuizen van de Savendonkers te creëren. Deze reële wens van “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” wordt ook via de waterwetvergunningprocedure geborgd.

Belangrijke gedeelten van het ARK-plan Savendonk¹ (o.m. Leemskuilen, grond B. Spijkers, grond achter B. van Gils en gronden aan de Leemputtenweg) komen niet terug in “Mooi Savendonk, sterkere Geelders”. Wij nemen aan dat hier het ARK-plan Savendonk gevolgd wordt dat gebaseerd is op de ARK-Landschapsvisie van De Geelders.²

Goed om te benadrukken is wellicht dat “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” voor een belangrijk gedeelte gaat over gronden van Staatsbosbeheer (Buitenkamp, 't Coot, Leemskuilen). ARK heeft over die gronden geen zeggenschap.

Detailopmerkingen

Leembossen in combinatie met openheid

In “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” komen op veel plekken (De Grootte Camp, Wedehage) leembossen voor die vergelijkbaar zijn met het ARK-plan Savendonk (in hoofdlijnen). Het bewaren van een aantal rechte ontginningslijnen komen wat sterker terug in “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” dan in het ARK-plan Savendonk. Het bewaren van de ontginningslijnen van De Grootte Camp kan volgens ons goed gecombineerd worden met het ARK-plan. In het Beekbergerwoud hebben we het voorbeeld kunnen zien van het gebruik van stapstenen. Het is te overwegen om deze methodiek toe te passen op De Grootte Camp waarbij er toch waterverbindingen blijven bestaan én de rechte ontginningslijnen in stand blijven. Ook het idee van “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” om deze ontginningslijnen op De Grootte Camp te versterken door het planten van begeleidende bomen is zeker te overwegen.

De gewenste openheid in “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” denkt ARK te kunnen realiseren door het creëren van natte watervoerende plekken die de natuurlijke bosverjonging vertragen/verhinderen. In het Beekbergerwoud zagen we onlangs samen dat deze open gebieden na

---

¹ Zie <https://www.ark.eu/gebieden/het-groene-woud/savendonk>

² ARK, *Landschapsvisie De Geelders. Onderbouwing van de inrichtingsplannen en de NNB-herbegrenzing in Het Groene Woud, 2020* zie: https://www.ark.eu/sites/default/files/media/Landschapsvisie_Het_Groene_Woud_-_De_Geelders.pdf;

14 jaren nog steeds goed beleefbaar waren.

Leesbaar landschap

“Mooi Savendonk, sterkere Geelders” wenst een leesbaar landschap, datzelfde geldt ook voor het ARK-plan. Het meest waardevol zijn de middeleeuwse relictten, zeker die cultuurhistorische elementen die nog in systeem aanwezig zijn. De Geelders wordt vanuit erfgoedpunt zeer hoog gewaardeerd: O.a. nog in 2018: *“Wellicht de belangrijkste bouwsteen voor de hoge waarde is de ensemblewaarde in combinatie met authenticiteit. Het voorkomen in een complex van boskampen in een nat bosgebied, omringd door relictten van de gemeijnt en van de kartuizers zijn ontegenzeggelijk erg zeldzaam, zo niet uniek.”*³

Het bosbouwkundig gebruik van Savendonk gaat terug tot voor de 14^e eeuw. Dat zeldzaam en uniek ensemble wil ARK graag behouden.

“Mooi Savendonk, sterkere Geelders” wil verder een leesbaar landschap met veel, meer modernere elementen. ARK zet meer in op de middeleeuwse relictten, in een middeleeuws ensemble, die allemaal in een zeer langdurige bossituatie zijn ontstaan. Op de gronden van Staatsbosbeheer (o.a. Buitenkamp, ‘t Coot en Leemskuilen) volgt “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” deze redentatie ook volledig. Hier worden door “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” ook de middeleeuwse boskampen teruggebracht. Dit past ook in de oproep vanuit de provincie Noord-Brabant om ook in bestaande natuurbossen te planten.

De gronden van de bossen die ná de Tweede Wereldoorlog ontgonnen zijn (bijv. Den Voorste Batencamp) bezitten wellicht nog zaadbanken en andere ecologische bronnen die voor het terugbrengen van de authentieke leembossen van groot belang zijn. Zowel vanuit een erfgoedvisie als vanuit ecologische visie vinden wij het logisch om hier leembos terug te brengen.

“Mooi Savendonk, sterkere Geelders” geeft een aantal nieuwe inzichten voor het gebied tussen de Donkerstraat en de Savendonksestraat (Middelkanten e.o.). Binnen de leembosontwikkeling willen we ervoor zorgen dat er niet afgegraven wordt en dat ook daar het landschap leesbaar blijft met ook daar open delen tussen de leembossen.

Water

We kunnen de verschillende Savendonk-deelgebieden niet los van elkaar beschouwen. Wat betreft de wateroverlast in het gebied denken wij dat die overlast voornamelijk wordt veroorzaakt doordat de sloten het overtollig water wel verzamelen maar niet voldoende kunnen wegvoeren. Daardoor stagneert het water op sommige plekken zoals langs wegen en bij duikers. Dit biedt ARK de gelegenheid om natuurlijke oplossingen te vinden. Dezelfde hoeveelheid water over een groter gebied verspreiden levert wellicht een werkbare oplossing die de

---

³ *Verborgene middeleeuwen in Het Groene Woud. Historische, landschappelijke en ecologische rijkdom van de grenswallen, 2018, Pictures Publishers*

leembosontwikkeling ondersteunt. Tijdens onze 3^e Savendonkexcursie van 10 oktober jl over o.a. dit thema hebben we dat ter plekke goed kunnen verduidelijken. Ook ARK wil alleen het Geelderswater in De Geelders behouden. Hoe langer we het regenwater in De Geelders behouden blijft hoe minder last de bewoonde rand van De Geelders ervan heeft. Hoe dan ook willen we wateroverlast voor bewoning voorkomen.

Natuurlijke processen

In “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” wordt beperkt gebruik gemaakt van natuurlijke processen, ARK zal daar uiteraard meer op inzetten. Natuurlijke processen, ook op kleine schaal, zijn namelijk erg natuurverrijkend en zijn de grondslag voor het werk van ARK. In vrijwel alle gebieden waar ARK actief is gaat de soortenrijkdom door natuurlijke processen omhoog en keren vaak zeldzame planten en dieren terug. Het terugkeren van de hoge biodiversiteit is ook een wens van de Savendonkbewoners zoals weergegeven op de uitgebreide “inputlijst-betrokkenen” op de ARK-website.⁴

Beheer

Over het te voeren kwalitatief en kwantitatief beheer wordt in “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” weinig gezegd. De huidige hoge biodiversiteit op bijvoorbeeld Staatsbosbeheer-eigendom De Buitenkamp is ontstaan dankzij begrazing. In lagere dichtheden blijkt begrazing met Schotse hooglanders op zeer vele plekken in Nederland, op vergelijkbare situaties, erg succesvol met een hogere soortenrijkdom. Twee bewoners van de Savendonksestraat gaan de beheerder van de Schotse hooglanders, als vrijwilligers, helpen. Hiermee worden de Savendonkbewoners nog meer betrokken bij het natuurbeheer en kan kennis gemakkelijk overgedragen worden. Begrazing met landbouwvee, hiervan zijn weinig echte voorbeelden bekend waardoor hoge(re) natuurwaarden worden bereikt. Dit heeft onder meer te maken met de medicijnresten die in mest van landbouwvee achterblijven en dodelijk zijn voor het merendeel van de insecten. ARK voert via het Geeldersberaad een structureel overleg met alle Geelderspartijen, er is dus geen sprake van beperkte samenwerking en afstemming maar juist van een intensieve. Samen met deze Geelderspartijen (o.a. Staatsbosbeheer, Brabants Landschap) is de Landschapsvisie De Geelders⁵ gemaakt bij de start van het proces. Wel dient vermeld te worden dat het verschillend beheer van de huidige drie grote eigenaren (Marggraff-Stichting, Staatsbosbeheer en Brabants Landschap) van De Geelders ook haar charme heeft. ARK begrijpt de zorg die geuit wordt in “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” over de continuïteit van het beheer van plan Savendonk. ARK geeft de maximale zekerheid van de continuïteit van het beheer. Als binnen de geplande tijd geen eigendomsoverdracht kan plaats vinden

⁴ https://www.ark.eu/sites/default/files/media/Groslijdsdt_Input_betrokkenen_Savendonk.pdf

⁵ ARK, *Landschapsvisie De Geelders. Onderbouwing van de inrichtingsplannen en de NNB-herbegrenzing in Het Groene Woud, 2020* zie: https://www.ark.eu/sites/default/files/media/Landschapsvisie_Het_Groene_Woud_-_De_Geelders.pdf;

waarbij continuïteit van het kwalitatief beheer 100% geborgd is doet ARK de toezegging dat ARK (veel) langer eigenaar blijft tot dat dit wel voor 100% geborgd is.

Samenvatting

Samenvattend concludeert ARK dat uw plan “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” veel aanknopingspunten voor ons biedt. Wanneer wij bovengenoemde punten verwerken uit “Mooi Savendonk, sterkere Geelders” in het definitieve ARK-plan Savendonk dan verbeteren wij daarmee ook het ARK-plan.

ARK:

Jos Rademakers

Chris van der Heijden

Nico de Koning

Ger van den Oetelaar

12 oktober 2020